

مطالعه ارزشمندسازی مراکز گردشگری در استان اصفهان

شهر نیاسر سبزه نیاسر

سید هدایت‌الله نوری *

نیاسر در سال ۱۳۷۵ به‌عنوان شهر معرفی گردید. این شهر در همان سال دارای ۲۳۴۳ نفر جمعیت بود که نسبت به سال ۱۳۶۵ (با ۲۷۴۵ نفر) سالیانه ۱/۵ درصد رشد منفی جمعیت داشته است. مسئولان شهرداری نیاسر جمعیت فعلی نیاسر را سه هزار نفر تخمین می‌زنند. نیاسر به لحاظ شرایط آب و هوایی و برخورداری از هوای معتدل و لطیف تابستانی، محل ییلاق خانواده‌های بسیاری از مهاجران این روستا و حتی افراد غیر بومی است و به این دلیل جمعیت روستا در تابستانها گاهی از ده هزار نفر تجاوز می‌کند.

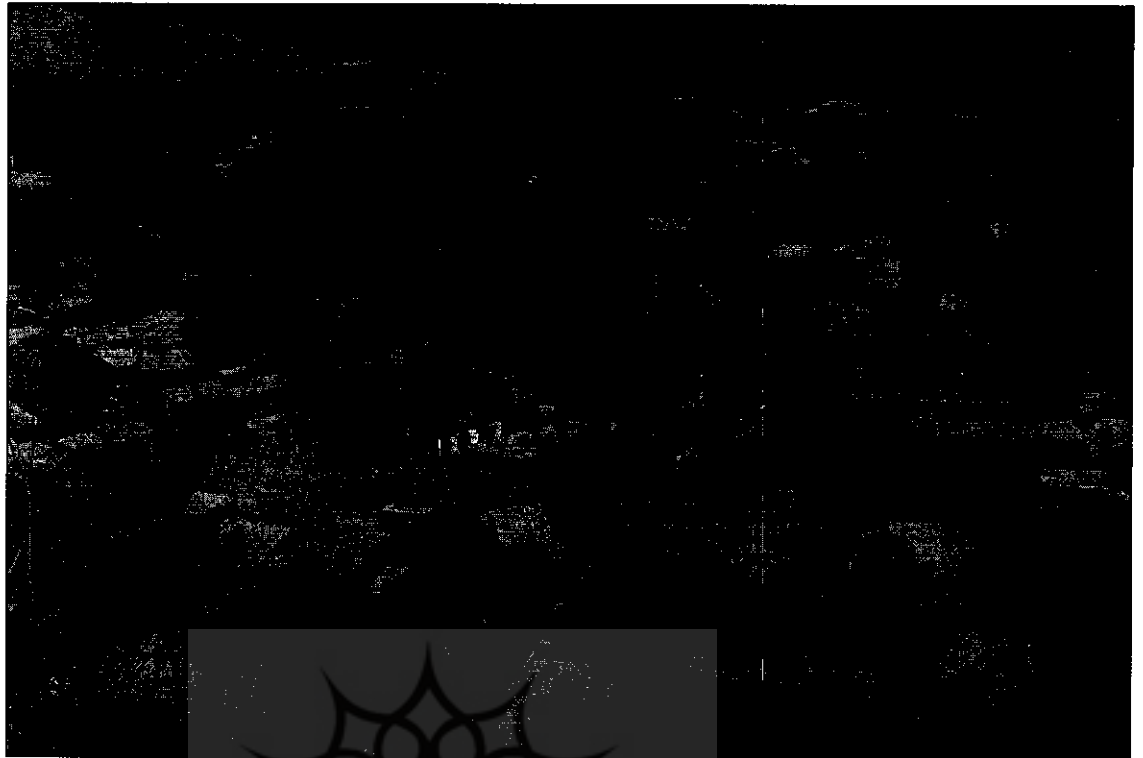
گفتنی است نیاسر در میان روستاهای منطقه، بزرگترین و از نظر میزان اشتغال و کشاورزی، پررونق‌ترین آنهاست. نیاسر بالاترین سطح مزارع گل سرخ و باغات گردو و بادام و بیشترین کارگاه گلابگیری منطقه را در خود دارد.

روستای کهنسال نیاسر در عمق کویر، امروز شهری است سرشار از حیات و شادابی. از موهبت چشمه‌ای پرآب که با آبخاری چشم‌نواز از فراز تپه فرو می‌ریزد، محیطی سرسبز و آبادان پدید آمده که هزاران سال امانت‌دار تاریخ بوده است. آمیزش طبیعت و تاریخ، مجموعه‌ای آفریده که هر بیننده‌ای را مسحور می‌کند و شیفتگان طبیعت، تاریخ و فرهنگ باستانی ایران، و به‌طور کلی هر گردشگری، بیش از آنچه انتظار دارد در اینجا می‌یابد.

ویژگیهای جغرافیایی نیاسر

شهر نیاسر در سی کیلومتری غرب کاشان قرار دارد و مرکز بخش و دهستانی به همین نام از شهرستان کاشان است. نیاسر در دامنه‌های شرقی کوههای پُررمز و راز کرکس واقع شده و دارای محیطی کاملاً کوهستانی در محدوده ناحیه وسیع بیابانی است. هوای نسبتاً معتدل و دلپذیری دارد. با وجود این شبهای سرد در بخش عمده سال، غلبه شرایط اقلیمی بیابانی را در منطقه نشان می‌دهد.

* - دکترای جغرافیا و عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان.

جاذبه‌های گردشگری نیاسر

چشم‌انداز ناب یک روستای کهن کوهستانی، مشخصه نیاسر است. مناطق مسکونی شهر از دامنه کوهها به تدریج به پای‌کوه و اراضی شیب‌دار رسیده و مزارع در این اراضی گرداگرد شهر را تا جایی که صخره‌های بلند و عریان کوهستانها اجازه داده، محصور نموده است. نعمت وجود آب در این شهر، نواحی مسکونی، کوچه و خیابان و همه جای شهر را، از درختان تنومند چنار و گردو و بادام...، سبز و خرم کرده و پیرامون شهر را نیز، مزارع گل و پنبه و باغات، سرسبز و شاداب نموده است، به لحاظ همین سرسبزی، مسؤلان شهر، نیاسر را «شهر سبز» می‌نامند.

کتاب تاریخ کاشان نیاسر را چنین توصیف کرده است: «قریه نیاسر و آن از قراء معظمه و امکنه معتبره خوش آب و هوای باروح و سردسیر کاشان، ابتدای آن در جلگه وسیع، ذیل و یمین و یسارش مطرز به چند مزرعه سبز و دلکش بدیع و انتهایش بر فراز کوهی عظیم و رفیع واقع است. فرق آن کوه به قدرت

خداوند، چشمه آبی در کمال لطافت و صفا و به قدر پنج سنگ ظاهر گشته و تمام آن کوه و اطراف و جوانب آن از اشجار و باغات و کشت و زرع خرم، وصف آن آب و آیشار در السنه و افواه خاص و عام مشهور و معروف است»^۱

چشمه نیاسر: یکی از آثار جالب و دیدنی نیاسر، چشمه نیاسر و یا چشمه اسکندریه است. این چشمه یقیناً عامل اصلی ایجاد و تداوم تاریخ چند هزار ساله نیاسر بوده است و هم‌اکنون نیز منشأ زیباییهای فراوان و منبع اصلی آب شهر و مزارع کشاورزی محل است.

آتشکده نیاسر: بر فراز تپه‌ای بلند واقع شده و چشمه نیاسر از زیر آن بیرون می‌آید. آتشکده نیاسر، به شیوه چهارطاقی دوره ساسانی، بنا شده است. این تقارن، اهمیت آب را در کنار آتش در اعتقادات نیاکان ما نشان می‌دهد. آتشکده نیاسر را به روایتی

۱- عبدالرحیم کلاتری ضرابی، تاریخ کاشان، امیرکبیر، تهران، ۱۳۵۶، ص ۱۵.

کوشک تالار: در باغ تالار و در بهترین نقطه مشرف بر شهر نیاسر، کوشکی بنا گردیده که گفته می‌شود جایگزین کوشکی است به نام قصر طربال که اردشیر اول بنا نهاده بوده است.^۵

کوشک فعلی متعلق به اواخر دوره صفویه و اوایل دوره زندیه است. این کاخ در زمان قاجار به طایفه ضرابی کاشان انتقال یافت^۶ و اخیراً هم شهرداری نیاسر خریداری و مرمت و بازسازی کرده است.

۲- حسن بن محمد بن حسن قمی، تاریخ قم، ترجمه حسن بن عبدالملک، به تصحیح سید جلال‌الدین تهرانی، توس، تهران، ۱۳۶۱.

۳- سیف‌الله امینیان، نامه سازمان میراث فرهنگی کاشان به شهردار نیاسر، ۱۳۷۷.

۴- حسن نراقی، آثار تاریخی شهرستان کاشان و نطنز، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، چاپ اول، ۱۳۷۴، ص ۳۱.

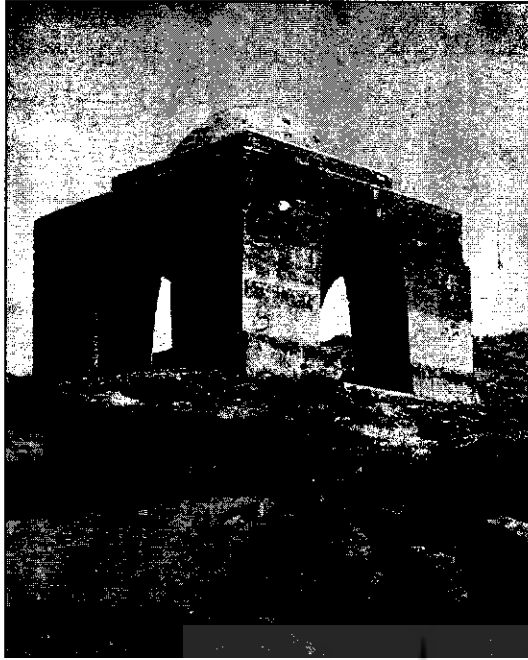
۵- شهرداری نیاسر، طوبی (ویژه‌نامه شهر نیاسر)، اردیبهشت ۱۳۷۷.

۶- سیف‌الله امینیان، همان.

اردشیر بابکان بنا نهاده است.^۲ و به اعتقاد «آندره گدار» این آتشکده اولین آتشکده سلسله ساسانی است.^۳ آتشکده نیاسر در سال ۱۳۱۶ مورد بررسی علمی و فنی قرار گرفته و در فهرست آثار ملی ایران ثبت گردیده است.^۴

باغ تالار: بر فراز کوهی بلند مشرف به شهر نیاسر، باغی مصفا به نام تالار، احداث گردیده که به نظر می‌رسد با ساخت آتشکده بی‌ارتباط نبوده است. باغ به طور کامل به شهر نیاسر اشراف دارد و منظره شهر از محوطه باغ، دیدنی است. چشمه نیاسر از داخل باغ می‌گذرد و درختان بلند و زیبای باغ را سیراب می‌کند. اخیراً شهرداری نیاسر باغ تالار را به شکل زیبایی بازسازی و به صورت پارک در آورده و در اختیار عموم قرار داده است.

آبشار نیاسر: در انتهای باغ تالار، آب چشمه نیاسر از فراز کوه بلند تالار به داخل شهر نیاسر سرازیر شده، آبشاری بلند و دیدنی را که از داخل شهر و از جاده اصلی ورودی به شهر منظره‌ای زیبا ایجاد می‌کند، پدید آورده است.

آتشکده نیاسر

حمام تاریخی: در سالهای اخیر از زیر توده آوار سنگ و خاک یک حمام تاریخی از دوره صفویه بیرون کشیده شده و مرمت گردیده است، این فضای دیدنی به خصوص برای جوانانی که هیچ تصویری از حمامهای عمومی گذشته ندارند بسیار جذاب است.

آسیاب باستانی: یکی دیگر از نقاط دیدنی نیاسر آسیابی است که با توجه به تنوره‌های متعدد و سنگهای شکسته آسیا که در اطراف تنوره‌های قدیمی یافت می‌شود، می‌توان قدمت آن را با آتشکده کهنسال برابر دانست.

نیاسر آثار تاریخی و دیدنی دیگری دارد که از ذکر آنها صرف نظر می‌کنیم، اما از زاویه‌ای دیگر حقیقتاً نمی‌توان به مزارع زیبای گل محمدی، کارگاههای گلابگیری و فضای عطرآگین بهار نیاسر اشاره نکرد.

۷- بروشور غار نیاسر...، شهرداری نیاسر.

۸- سیف‌الله امینیان، همان.

غسار ویس: از عجیب‌ترین و شگفت‌انگیزترین دست‌سازهای بشری و نمونه عالی تلفیق آگاهانه اقلیم و طراحی است. این غار سه طبقه دارد و از دو کانال اصلی تشکیل شده. این کانال‌ها شامل راهروها و دالانهای پیچ‌درپیچ و تودرتو، با اتاقها و پناهگاههای کوچک و بزرگ و چاههای متعدد است. از شگفتیهای غار اینکه کمبود هوا در هیچ نقطه از آن احساس نمی‌شود و حتی در عمیق‌ترین نقاط آن عمل تهویه به‌طور طبیعی انجام می‌گیرد.^۷ از نظر باستان‌شناسان، سختی فراوان انجام چنین پروژه‌ای بیانگر آن است که انگیزه حفر چنین غاری یقیناً اعتقادی، دینی و معنوی بوده است.

به احتمال قوی حفر این غار به زمان اشکانیان باز می‌گردد. ولی آثاری از دوره ساسانی و به خصوص سلجوقیان در آن پیدا شده است.^۸ دقت در دهنه‌های متعدد غار در دامنه‌های بلند کوه، گویای این واقعیت است که طراحان این غار شگفت‌انگیز، از شرایط زمین‌شناختی کوه، بهترین استفاده‌ها را برای حفر این غار دست‌ساخت، کرده‌اند.

نیاسر و گردشگری

به نظر می‌رسد بنیاد نیاسر بر گردشگری گذاشته شده است، زیرا گفته می‌شود نیاستر (نیاسر) را اردشیر بابکان بنا کرده است، او «چون به چشمه نیاستر رسید آن چشمه را دید که آب از سر آن کوه می‌جوشید و به دامن آن می‌رفت، پس چون بسیاری از آب پدید آمد و آن وضع را به‌غایت خوش یافت، فرمود تا بدان موضع نزول کردند و...»^۹

نیاسر و چشمه و آبشار و باغ و غار و تالار زیبای آن همواره محل تفریح و تفرج بوده و اصولاً پدید آمدن چنین مجموعه زیبایی حاصل ذوق و هنر کسانی است که به طبیعت و زیباییهای آن عشق می‌ورزیده‌اند. از مطالعه تاریخ دوره صفویه چنین بر می‌آید که ابنیه و عمارتهای تالار نیاسر تا قرن یازدهم، همواره گردشگاه سلاطین و بزرگان بوده است، پس از آن تا دوره قاجار نیز نیاسر نقش تفرجگاهی خود را داشته است.

در سالهای اخیر مسئولان این شهر نوینباد، فعالیت چشمگیری را در زمینه‌های گسترده عمرانی و زیباسازی شهر آغاز کرده‌اند که نوید شهری زیبا و جاذب برای گردشگران دور و نزدیک را می‌دهد.

نتایج مطالعات پیمایشی گروه تحقیق، در زمینه چگونگی وضع گردشگری فعلی، به طور مجمل حاکی از آن است که نیاسر مورد استقبال مسافران خانواده‌ای و اردوهای جمعی واقع شده است. مسافران این شهر کوچک اکثراً از شهرهای کاشان، اصفهان و تهران می‌باشند و هر از گاهی نیز مسافرانی از نواحی دورتر چون همدان و آذربایجان و... به نیاسر سفر می‌کنند.

این مطالعات نشان‌دهنده این واقعیت است که مسافران نیاسر عموماً از برخورد مردم نیاسر راضی، و مردم نیاسر نیز متقابلاً به لحاظ دارا بودن زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی لازم، آمادگی کامل پذیرش گردشگران را دارند.

قابلیتهای گردشگری نیاسر

نیاسر به لحاظ موقعیت مناسب جغرافیایی و ارتباط با شهرهای نسبتاً بزرگی چون کاشان، اصفهان و حتی تهران، و واقع شدن در منطقه‌ای با جاذبه‌های گوناگون طبیعی و تاریخی مثل اطراف کوههای کرکس، و همجواری با زیارتگاه مشهد اردهال با ساخت تاریخی، و مراسم معروف قالی شویان و...، زمینه‌های بسیار مساعدی برای جذب گردشگر دارد. جلوه‌های تاریخی و طبیعی دیدنی و جاذب نیاسر به‌طور اجمال در سطور پیشین مرور شد. علاقه، آمادگی، مشارکت مردم ساکن و مهاجر شهر و همچنین توجه و پشتکار مسئولان شهر برای توسعه گردشگری در شهر نیاسر نیز از عوامل مثبت رواج گردشگری در این شهر است.

۹- حسن بن محمد بن حسن قمی، تاریخ قم، ص ۷۶-۷۷.

همکاری سازمانهای مختلف در سطح شهرستان و استان نیاز دارد.

- تمامی فعالیتهای اصلاحی، بازسازی، مرمت و زیباسازی در این شهر باید با نظارت سازمان میراث فرهنگی انجام گیرد.

- در شهرداری نیاسر، مرکز اداری خاصی برای برنامه ریزی و توسعه گردشگری و خدمات رسانی به گردشگر موجود و رو به تزاید آینده تشکیل گردد.

- تعویض، تسطیح و زیباسازی راههای منتهی به نیاسر به خصوص جاده کاشان- نیاسر

- ایجاد محوطه هایی برای نصب چادر، محل اتراق، احداث آلاچیق، پارکینگ و... در جاهای لازم

منابع و مآخذ

آریانپور، علیرضا. پژوهشی در شناخت باغهای ایران، انتشارات فرهنگسرا، تهران، ۱۳۶۵.

حسن بن محمد بن حسن قمی، تاریخ قم، ترجمه حسن بن عبدالملک، به تصحیح سید جلال الدین تهرانی، توس، تهران، ۱۳۶۱.

سیف الله امینیان، نامه به شهردار نیاسر درباره آثار تاریخی موجود در منطقه تالار نیاسر، سازمان حفظ میراث فرهنگی کاشان، ۱۳۷۷.

شهرداری نیاسر، بروشور در مورد غار نیاسر، پدیده باستانی اعجاب آور.

طوبی (ویژه نامه شهر نیاسر)، اردیبهشت ۷۷.

کلانتری ضرابی (سهیلی)، عبدالرحیم. تاریخ کاشان، به کوشش ایرج افشار، امیرکبیر، تهران، ۱۳۵۶.

مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، شهرستان کاشان، مرکز آمار ایران، تهران، ۱۳۷۶.

مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۷۵، فرهنگ آبادیها، شهرستان کاشان، مرکز آمار ایران، تهران، ۱۳۷۶.

زراقی، حسن. آثار تاریخی شهرستانهای کاشان و نطنز، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، چاپ اول، ۱۳۷۴.

زراقی، حسن. تاریخ اجتماعی کاشان، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، تهران، ۱۳۶۵.

اما نیاسر در شرایط فعلی، در زمینه گردشگری بیش از هر چیز از کمبود امکانات بیتوته و اقامت شبانه و همچنین نامناسب بودن جاده ورودی (کاشان - نیاسر) در محدودیت قرار دارد.

پیشنهادها

در نیاسر طی چند سال اخیر با مشارکت مردم و شهرداری، تحولات گسترده ای به خصوص در زمینه ایجاد امکانات برای توسعه گردشگری صورت گرفته که موجبات امیدواری برای آینده این شهر است. در این تحقیق با توجه به جوانب مختلف، و روند تغییرات موجود در شهر نیاسر، پیشنهادهایی ارائه گردیده که چکیده آن در اینجا می آید:

- نیاسر می تواند در اساس به عنوان یک شهر و مرکز گردشگری معرفی شود که این مهم به